

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Sjökapstensprogrammet
Självständigt arbete

Studieavhopp sjökapstensprogrammet

från höga förväntningar till kursändring

Författare: Alexandra Andersson &
Erica Henwood

Handledare: Mats Hammander

Examinator: Karin Lundberg

Termin: VT18

Ämne: Självständigt arbete

Nivå: 15hp

Kurskod: 1SJ51E

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till alla respondenter som ställt upp på intervjuer och varit positiva till vårt arbete. Vi vill även tilldela ett stort tack till vår handledare Mats Hammander som har varit oss behjälplig med den breda kunskap och kompetens han besitter, genom vägledning och goda råd under arbetsgången av detta arbete.

Kalmar, juni 2018

Utbildningsprogram:	Sjökapstensprogrammet
Arbetets omfattning:	Självständigt arbete om 15hp
Titel:	Studieavhopp sjökapstensprogrammet
Författare:	Alexandra Andersson & Erica Henwood
Handledare:	Mats Hammander

Abstrakt

Detta arbete har haft som syfte att undersöka vilka orsaker som ligger bakom valet att avbryta sina studier i förtid vid sjökapstensprogrammet, samt att kartlägga problemområden som upplevs av de studenter som valt att avsluta sina studier i förtid. Arbetet har även syftat till att undersöka huruvida anledningarna skiljer sig från tidigare forskning av ämnet. Av särskilt intresse var praktikperioden och dess inverkan för studieavhopp. För att undersöka fenomenet närmare har en kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer använts. Respondenterna valdes ut från en och samma klass av sjökapstensprogrammet med ingångsår 2012 för att få undersökningen så tidsmässigt relevant som möjligt. Intervjuerna har fokuserats runt förbestämda teman, vilka tidigare forskning har identifierat som avgörande faktorer som leder till avhopp. Resultatet visar att beslut om studieavhopp uppstår som en kombination av flera faktorer, och är mycket sällan resultatet av en enskild faktor. Stickprovet som undersöktes var homogen med yrkesgruppen fartygsbefäl i resten av landet och även med sina före detta klasskamrater. Utbildningen beskrevs med positiva ordalag och det sociala nätverket ansågs verka skyddande. Praktiken har visat sig vara betydelsefull i beslutet, särskilt då verkligheten ombord kolliderar med studentens förskönade bild om livet till sjöss, och var ofta den utlösande faktorn i beslutet om avhopp samband med en negativ framtidstro och ett bristande intresse för yrket.

Nyckelord: Dropout, Praktik, Sjöfart, Sjökapstensprogrammet, Studieavhopp.

Degree course:	Nautical Science
Level:	Diploma Thesis, 15 ETC
Title:	Master mariner dropout
Author:	Alexandra Andersson & Erica Henwood
Supervisor:	Mats Hammander

Abstract

This study aims to examine underlying causes in cases of dropout from the Master mariner programme, as well as mapping out problem areas for those students who choose to drop out. The study also aims to examine whether these causes differ from previous research in the area. Of particular interest is the role work experience plays in the decision to drop out. In order to examine the subject further a qualitative method has been used and semi structured interviews have been held with respondents from a single year commencing their studies in 2012 in order for the study to be as relevant as possible. Interviews have focused around pre-determined themes, which previous research has concluded to be of importance. Results show dropout as a result of a combination of factors, and very rarely is a single factor significant enough to describe the phenomena. The sample group was homogenous to the larger population of Officers in the Swedish merchant navy, as well as to their previous class mates. The course was described in positive terms and the social network around a student was often a protective factor. Work experience is shown to be of vital importance when a student considers dropping out, especially when reality collide with the students' own glorified expectations of life at sea. This together with a negative view on future work prospects and a general lack of interest in shipping was commonly reason for dropping out.

Keywords: Dropout, Work Experience, Shipping, Master Mariner, Attrition.

Innehållsförteckning

1 Introduktion	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Definition av avhopp	2
2 Syfte	2
3 Teori och tidigare forskning	3
3.1 Studentens personliga bakgrund	3
3.2 Anknnytning till sjöfartsyrket	4
3.3 Utbildningen	4
3.4 Socialt nät under studietiden	4
3.5 Praktiken	4
3.6 Framtidstro	5
4 Metod	6
4.1 Vetenskapssyn	6
4.2 Metodval	6
4.3 Urvalsmetod och avgränsning	6
4.4 Datainsamlingsmetod	7
4.5 Bortfallsanalys	7
4.6 Etik	8
5 Resultat	9
5.1 Studentens personliga bakgrund	9
5.2 Anknnytning till sjöfartsyrket	10
5.3 Utbildningen	10
5.4 Socialt nät under utbildningen	11
5.5 Praktiken	11
5.6 Framtidstro	12
6 Diskussion	13
6.1 Resultatdiskussion	13
6.2 Metoddiskussion	14
6.3 Förslag på vidare forskning	15
Referenser	16
Bilaga 1: Intervjuguide	18

1 Introduktion

Sjömansyrket är ett mycket gammalt yrke som omgärdats av myter och historier, mer eller mindre sanna verkligheten. Att vara sjöman ses av vissa som något mer än ett arbete, en livsstil. Vad man faktiskt kan konstatera är att arbete till sjöss skiljer sig från arbete i land i flera avseenden, något som kan upplevas som krävande av den blivande sjömannen. För att kunna arbeta som befäl krävs dessutom att det aspirerande fartygsbefälet genomgår en högskoleutbildning, med allt vad det innebär gällande motivation, studiekapacitet och ekonomi. Varje student påbörjar sina studier med en målbild som för vissa krossas då studenten istället väljer att avbryta sina studier i förtid. Följande arbete studerar de orsaker samt avgörande faktorer som ligger till grund för studentens beslut till studieavhopp.

1.1 Bakgrund

Högre utbildning har alltid varit tillgänglig för de med god ekonomisk och social ställning i samhället, men efter andra världskriget har allt fler individer från andra skikt i samhället kunnat tillgodogöra sig en högskoleutbildning. Detta faktum för mycket gott med sig, med vinster för samhället i stort, samt för individen själv. Däremot lyckas inte alla fullfölja sina studier och avbryter dessa i förtid.

Just denna grupp, avhoppare som de kommer att kallas härnäst, intresserade Vincent Tinto på 70-talet och han började studera fenomenet (Tinto 1975). Modernare forskning från 2013 som härstammar från Århus universitet bekräftar Tintos tidigare arbete men använder definitionen "opt-out", istället för "drop-out", för studenter som avbryter sin utbildning i förtid på grund av att utbildningen inte korrelerar med deras egna intressen eller kompetens (Larsen et.al. 2013). Framöver kommer Tintos definition av avhoppare att användas, oavsett orsak till avbrottet. Detta är generellt den vanligaste förekommande definitionen som använts av forskare. Ett flertal andra studier som undersöker fenomenet, avhopp från högre studier, från andra utbildningar i landet identifierar snarlika problemområden som orsaken till detta. Det handlar om personliga problem, att studenten blivit antagen till en annan utbildning eller att utbildningen inte lever upp till studentens förväntningar (Danielsson & Skoog 2015; Carlhed, 2007; Eriksson, 2012).

När denna studie inleddes rådde ett högre tryck än någonsin på högskoleplatser, men trots detta hoppade nästan 30% av sin utbildning redan under första terminen (Andersson 2016). Detta resulterar i stora kostnader för både lärosäten, som går miste om inkomster för utbildningsplatser, för studenten som förlorar studiemedel och slutligen för samhället som förlorar på individer som utbildat sig, till en viss del, men ej kommer jobba inom det området (Andersson 2016). Även om söktrycket minskade något under 2017 kvarstår problemen associerade med studentavhopp (UHR 2017). Sveriges förenade studentkårer (SFS) utförde en enkätundersökning för att ta reda på vad kårerna ansåg avgöra om en utbildning höll god kvalitet, svaret blev att "utbildningens användbarhet är en av de absolut viktigaste faktorerna." (Sveriges förenade studentkårer 2013, 5). Från SFS övergripande undersökning kan resultatet tolkas som att studenter även på sjökaptensutbildningen känner att studierna ej är användbara nog för framtiden.

Det är av stor vikt att försöka förstå och belysa de bakomliggande orsaker som ligger till grund för avhopp, där utbildningens användbarhet kan vara en bidragande orsak då utbildningen är begränsad för individen om beslutet att gå iland en dag föreligger. Det är även av intresse att undersöka om eventuella faktorer under praktikperioden har spelat in i beslutet att avsluta sin utbildning. Detta kan ha speglat sig i de utförda arbetsuppgifterna ombord eller hur individen under sin praktikperiod blivit bemött och behandlad av besättningen.

1.2 Definition av avhopp

I det bakgrundsmaterial som behandlar ämnet studieavhopp används ett flertal olika definitioner gällande vad som menas med avhopp samt vilka omständigheter som kvalificerar ett äkta avhopp. Termer som används i litteraturen innefattar dropout, optout, transfer, attrition, avhopp och avbrott.

Tinto observerar att många tidigare studier inom området uppnått motsägande resultat på grund av att forskarna misslyckats med själva definitionen av begreppet avhopp. Självt använder Tinto ordet dropout och beskriver ett flertal områden som, enskilt eller i grupp, leder till studieavbrott (Tinto 1975). Tinto erbjuder ingen definition vad gäller ordet dropout, oavsett anledning så räknas en student studerandes vid högre läroverk och som avbryter sina studier därifrån som en dropout. Detta betyder att studenter som frivilligt lämnar utbildningen, ej klarar spärrsystemet eller byter program samlas under samma paraply.

Nyare forskning från Århus universitet använder genomgående ordet dropout i sin forskning men noterar att det hade varit lämpligare med två skilda definitioner beroende på orsakerna till avhopp (Larsen et. al. 2013). I de fall där en student avbrutit studierna på grund av s.k negativa orsaker, att man inte klarar de akademiska kraven eller personliga problem, används fortfarande definitionen dropout. Däremot i de fall som orsakerna ansetts som positiva, exempelvis då studenten hamnat i sysselsättning, anser Larsen et.al. (2013) att definitionen optout bör användas. Transfer är en term vilken används för att beskriva de fall då en student byter program/kurs men fortsätter att studera annat. Transfer räknas dock oftast in under det mer vida begreppet dropout och är inte en egen definition som används mer än att beskriva att den finns. Svenska studier som gjorts på området använder en blandning av termer, vanligast är avhoppare och är den term som används fortsättningsvis i detta arbete (Carlhed 2007).

2 Syfte

Syftet med detta arbete är att undersöka orsaker till studieavhopp från sjökaptensprogrammet.

- Varför väljer studenter att avsluta sin utbildning vid sjökaptensprogrammet?
- På vilket sätt skiljer sig anledningarna till studieavhopp från sjökaptensprogrammet gentemot tidigare forskning inom området studieavhopp?
- I vilken utsträckning påverkar praktiken valet av att avsluta studier?

3 Teori och tidigare forskning

Tintos arbete från 1975 beskriver ett flertal skilda orsaker vilka leder till studieavhopp, som trots sin skilda natur anses vara av jämbördig betydelse sinsemellan (Tinto 1975). Särskilt fokuseras på akademiska och sociala orsaker till avhopp, men även en persons bakgrund ska anses vara av likställd betydelse. Den inverkan familjen har, med tanke på dess attityder till utbildning samt studentens föräldrars egna utbildningsnivåer, är av lika stor vikt för att lyckas med studierna som de personliga egenskaper en person föds med. Både Tinto (1975) och Larsen et al. (2013) nämner även marknadsfaktorer som orsak till avhopp, dock beskrivs detta som något positivt då man utgår från att studenten kommit ut i arbetslivet eller funnit en utbildning som passar dem bättre akademiskt. Gekara (2009), som fokuserat på sjöfartsutbildning specifikt, har däremot identifierat marknaden som en negativ faktor, globaliseringen skapar färre arbetsmöjligheter för blivande sjöbefäl från delar av Europa och han tar även upp praktikperioden som en viktig faktor i beslutet om fortsatta studier eller ej. Eftersom praktiktid inte ingår i majoriteten av universitetsutbildningar är den en viktig skillnad mellan just sjökaptensutbildningen gentemot andra universitetsutbildningar. Den tidigare forskningen har lett fram till de sex teman som tas upp i intervjumallen; "Studentens personliga bakgrund", "Anknytning till sjöfartyrket", "Utbildningen", "Socialt nät under studietiden", "Praktiken" samt "Framtidstro".

3.1 Studentens personliga bakgrund

Studentens egen personlighet och uppväxtmiljö, krav från den direkta omgivningen, samt pressen från samhället att uppnå vissa mål och att passa in i olika mallar påverkar tillsammans sannolikheten för studieframgång eller avhopp. Möjligheten att uppnå en examen för två individer med samma studiekapacitet skiljer sig alltså beroende på vilka förväntningar, utifrån och/eller inifrån, som finns på studenten. Troligast är att den med ett tydligt uppsatt mål slutför sina studier.

Kön och etnicitet är förutsättningar en person föds med medan förväntningar på utbildning och karriär adderas på under uppväxten. Ekonomiska förutsättningar tas också upp som en faktor där studenter med sämre ekonomiska förutsättningar är troligare att avbryta sina studier. Dock är dessa studier utförda i länder där högre utbildning skiljer sig från Sverige i det att en högskole/universitetsutbildning utöver levnadsomkostnader även kostar i form av terminsavgifter. Detta är alltså ett förhållande som inte överensstämmer med svenska förhållanden.

Forskningen visar vidare att unga, vita kvinnor är de som är mest troliga att fullfölja en påbörjad utbildning (HEFCE 2014). Etnicitet och tidigare studieresultat är även de indikationer på sannolikheten att avsluta eller fortsätta en utbildning. Enligt den engelska forskningen var det endast 2% av de med högst antagningsbetyg som avbröt sin utbildning medan i gruppen av de med lägst betyg avbröt hela 12% sina studier (HEFCE 2014). Etniska minoriteter var överrepresenterade i gruppen avhoppare med variationer mellan grupperna på upp till sex procentenheter.

I Sverige finns sjömän representerade i alla län över hela landet, med större koncentrationer i Västra Götaland, Skåne, Kalmar och Stockholms län (Arbetsförmedlingen 2011). Sjöbefälsyrket är dessutom ett mansdominerat yrke men trots det arbetar både män och kvinnor till sjöss, för fartygsbefäl är könsfördelningen 94% män och 6% kvinnor. Yrket är traditionellt sett ett internationellt sådant med

möten mellan nationaliteter vanligt förekommande, dock är utrikes födda oproportionerligt underrepresenterade i gruppen svenska sjöbefäl (SCB 2018).

3.2 Anknytning till sjöfartsycket

Forskare från Facebook Research har använt sig av användare från den sociala plattformen för att undersöka hur vanligt förekommande det är att barn följer i sina föräldrars spår när det gäller yrkesval. Yrken sammanställdes och delades in i samlingsgrupper, sedan jämfördes resultatet med det tidigare, beräknade, statistiska resultatet. En av dessa samlingsgrupper inkluderade jord- och skogsbruk samt fiske. Det visade sig att i jämförelse med övrig population var det 7,6 gånger troligare att söner till fiskare följde i sina fäders fotspår (Adamic & Filiz 2016). Av kvinnor som arbetar till sjöss uppgav nära 2/3 att det funnits en sjöfartsanknytning, antingen genom släktingar eller tillgång till fritidsbåt, innan de påbörjat sina studier, vilket har påverkat deras val av studier (Kajser 2005).

3.3 Utbildningen

Högskoleverket genomförde år 2010 enkätundersökningar för att undersöka vad som låg bakom studieavhopp från högre utbildning. Av de som avbröt sina studier från en yrkesexamen, vilken sjökaptensutbildningen är, uppgav 45% av respondenterna att själva utbildningen var orsaken till deras studieavhopp (Eriksson 2010). Det visade sig att 20% av de svarande hade haft ett annat förstahandsval av utbildning när de sökte och fann sedan att utbildningens inriktning inte passade dem. En utbildning behöver dessutom hålla en viss grundkvalitet både studiemässigt samt pedagogiskt. Upplevt stöd från lärosätet har en positiv inverkan på studenten medan lite stöd ökar risken för studieavhopp.

3.4 Socialt nät under studietiden

Goda sociala kontakter under studietiden har en skyddande funktion för en students beslut gällande studieavhopp. Av de som avslutar sina studier gör de studenter med ett bristande socialt nätverk oftare detta självmant medan de med ett större nätverk gör så på grund av akademiska misslyckanden och tvingas därför till avhopp (Tinto 1975). Tinto uppger i sitt arbete från 1975 att undantag finns då vissa studenter istället engagerar sig socialt på ett överdrivet sätt vilket sker på bekostnad av studieresultat, och därmed med ett akademiskt misslyckande som följd. Flera variabler behöver dock stämma in för att detta påstående ska kunna påvisas och forskningsresultaten är inte entydiga. Senare forskning från Sverige påvisar att överdriven alkoholkonsumtion inte kunde länkas till studieavbrott (Andersson et al. 2009). Tinto menar även att det finns flera former av social utväxling i läromiljön och av dessa är vänskap med studiekamrater den allra viktigaste faktorn för att studenten ska känna sig väl anpassad till sin studiemiljö, medan fritidsaktiviteter och stöd från lärosätet är av jämbördig vikt och anses vara näst viktigast.

3.5 Praktiken

Praktiken svarar för en stor del av sjökaptensutbildningen, 60 högskolepoäng skall tillgodogöras till sjöss vilket i praktiken motsvarar 360 dagar innan studenten har

möjlighet att söka ut behörighet för fartygsbefäl klass 5. Praktiken i sig är inte ett krav för att kunna tillgodogöra sig en sjökaptensexamen, dock är den ett krav för att kunna arbeta som befäl till sjöss. Det är svårt att sätta sig in i sjömanslivet och yrket innan man fått erfara tid ombord och möjligheten att arbeta till sjöss utan utbildning är begränsad i dagens läge, vilket innebär att det inte är ovanligt med studenter som påbörjar studier vid sjökaptensprogrammet utan att erfart tid ombord (Ek & Nilsson 2012).

Livsstilen skiljer sig dessutom från arbete i land där yrket innefattar att man regelbundet arbetar till sjöss under längre, sammanhängande perioder. Detta skapar en speciell livssituation för sjöfararen, vilken alla inte trivs med (Ek & Nilsson 2012). Besättningen fungerar som en familj under tiden ombord, där man både skall arbeta, leva och umgås tillsammans. Detta kan bli en stor påfrestning då man inte kommer hem till nära och kära och det visar sig ofta efter kort tid ombord om man klarar av denna livsstil eller känner en alltför stor längtan tillbaka till vardagslivet i land.

Forskning från RMIT University visar att för studenter på sjöfartsprogram i Storbritannien sker de flesta avhopp under den första och andra praktikperioden. Förväntningarna möter verkligheten, ett möte som ibland upplevs på ett chockartat sätt, och över 80% av kadetter uppgav att de upplevt atmosfären ombord som okänslig och att de saknat stöd från både besättning och rederi (Gekara 2009).

3.6 Framtidstro

Personer som väljer att studera vidare inom en högre utbildning gör ett medvetet val att avstå från arbete under en viss tidsperiod för att istället utbilda sig och på så sätt öka deras anställningsbarhet samt öka deras löneutsikter. För att detta arbetsuppehåll ska vara värt den nedlagda tiden och den förlorade inkomsten måste utbildningen kunna ses leda till en förbättrad framtid. Sveriges förenade studentkårer har i en enkätundersökning undersökt vad studenter anser vara avgörande för kvalitet i en utbildning och resultatet var utbildningens användbarhet (Andersson 2013).

Användbarhet ska inte jämföras med termen anställningsbarhet utan istället bör man utgå ifrån vilka möjligheter som öppnas upp för studenten, både karriärmässigt men också i funktion av medborgare i samhället i övrigt.

Arbetsförmedlingen släppte år 2010 en prognos angående arbetsmarknadsutsikterna för sjöbefäl i Sverige för nästföljande år 2011. Då den målgrupp som studeras i detta arbete påbörjade sin utbildning 2012, samt genomförde sin första praktik samma år, anses denna prognos relevant för hur framtidsuppfattningen såg ut inom yrket vid denna tidpunkt. Handelsflottan hade minskat i storlek med 12.5% under 2009 och under 2010 förväntades en ytterligare minskning med nära 25%. Samtidigt förväntades arbetslösheten istället öka med 10% inom sjöfartssegmentet hos Arbetsförmedlingen år 2011 och dessutom komma fortsätta öka under nästföljande år (Jonsson 2010). Gekaras forskning visar att studenter inom sjöfartsutbildningar i Storbritannien känner en hopplöshet över möjligheten att få jobb i framtiden. Detta då rederier istället föredrar att anställa från låglöneländer och att globaliseringen inom sjöfarten har lett till sämre arbetsmöjligheter för västeuropeiska befäl (2009). Annan tvärvetenskaplig forskning anger arbetsmarknadsskäl som en av huvudanledningarna till studieavbrott, dock i en positiv bemärkelse då den största gruppen som avbryter studierna gör detta på grund av att de fått arbete innan studierna slutförts (Eriksson 2012; Larsen et al. 2013). Eriksson i sin rapport för Högskoleverket beskriver även att detta var vanligare för studenter av en yrkesexamen än för doktorandstudenter.

4 Metod

Nedan presenteras det tillvägagångssätt som valts för genomförandet av detta arbete. Val av både metod samt urval motiveras och beskrivs närmare. De intervjuer som utförts är uppbyggda kring sex olika teman, vilka har identifierades från bakgrundslitteraturen; Studentens personliga bakgrund, Anknytning till sjöfartsyret, Utbildningen, Socialt nät under studietiden, Praktiken samt Framtidstro.

4.1 Vetenskapssyn

Den här studien ämnade undersöka och förstå fenomenet studieavhopp och de personliga omständigheter som driver beslutsprocessen hos en individ, något som är svårgeneraliserat samt saknar en absolut sanning då sanningen dikteras av sammanhanget. Det hermeneutiska synsättet tillåter tolkningar av svar för att få en förståelse för en enskild individs sanning (Holme & Solvang 1996). Då hermeneutisk forskning är känslig för fördomar och att en medvetenhet finns i att resultatet eventuellt inte kommer stämma överens med den förförståelse som finns hos forskaren är det viktigt att undvika styrning av datainsamlingen och låta respondenter finna egna ord för att beskriva sina upplevelser samt vara öppen för oväntade svar (Patel & Davidsson 2011). Trots att grundsynen är hermeneutisk är den valda metoden något mer styrd än ren hermeneutik tillåter.

4.2 Metodval

För att undersöka fenomenet avhopp på bästa sätt har en kvalitativ metod använts då det inte finns någon absolut och objektiv sanning, utan beslut till avhopp kan grunda sig på en rad varierande anledningar. Då verkligheten dessutom kan uppfattas på så många olika sätt av enskilda individer baseras deras beslut i sin tur på var och ens personlighet och upplevelser av olika situationer och levnadssätt. En kvalitativ metod gör det möjligt att lyfta fram och kartlägga de faktorer som gör att studenter tar beslutet att avsluta sina studier vid sjökaptensprogrammet. Som tidigare nämnts har tidigare arbeten inom området identifierat ett flertal varierande orsaker till avhopp. Det här arbetet har haft som avsikt att klargöra de bakomliggande processerna som ledde till beslutet och därför föll valet av metod på semistrukturerade intervjuer, detta för att ge personerna i fråga möjligheten att själva få uttrycka sig och beskriva sin situation utan alltför mycket styrning. Det var viktigt att respondenterna lämnades mycket utrymme och även fick komma ifrån ämnet för att kunna komma in på viktiga områden, vilka ansågs kunna ha en betydande roll för arbetet (Rosengren & Arvidsson 2002).

4.3 Urvalsmetod och avgränsning

För att kunna säkerställa att resultatet från intervjuerna stämde så väl överens som möjligt med dagens förutsättningar för nyutexaminerade styrmän begränsades urvalsgruppen till den årskull som inledde sina studier 2012 och skulle, om studierna fullföljts, tagit examen 2016. Detta då anledningen till avhopp kan variera över tid beroende på faktorer såsom hur arbetsmarknaden ser ut, samt variationer i studieintensitet mellan olika universitetsprogram. Då undersökningen syftar till att identifiera varför studenter avbryter sina studier, och detta kan variera från land till land, har samtliga deltagare i undersökningen valts ut från en årskull från ett av de tre svenskspråkiga lärosäten som finns för sjöfart. Det finns en medvetenhet från skolan i

fråga att en viss mängd antagna studenter kommer att avbryta sina studier på ett tidigt stadium och därför kompenseras detta förväntade bortfall med ett överintag av studenter. I den aktuella årskullens fall antogs 70 studenter till 60 platser.

Denna studie har valt att inkludera alla som påbörjade studierna, oavsett när de avbröt dessa, för att undvika att gå miste om värdefull information. Så länge en student uppfyller de behörighetskrav som ställs på denne är det möjligt att påbörja en universitetsutbildning i Sverige utan att behöva betala studieavgifter, något som inte är en självklarhet i andra länder. Studenten har således inte varit ekonomiskt begränsad när det gäller val av utbildning. De som sökt specifikt till sjökaptensprogrammet har haft en önskan och målbild med dessa studier och därmed har ingen tidsavgränsning för studieavhoppet satts. Ambitionen var att utföra en totalundersökning dock visade sig detta vara problematiskt då kontaktsvårigheter uppstod och istället har ett representativt stickprov kommit att användas (Patel & Davidson 2011; Rosengren & Arvidsson 2002).

4.4 Datainsamlingsmetod

Klasslistor införskaffades från höstterminen ingångsåret 2012 samt från examen 2016 och jämfördes därefter sinsemellan för att sammanställa en ny lista över de personer som avbrutit sina studier under den mellanliggande tiden. Listan från examensdagen visade sig endast innehålla namn på de studenter som hade fulltaliga poäng på Ladok och därmed officiellt kunde ta examen, övriga namn från klassen saknades. De personer vars namn saknades kontaktades därefter via telefon, via meddelande, samt via sociala medier. Ursprungsmaterialet indikerade att av 70 antagna studenter hade 39 stycken avbrutit sina studier. Dock visade det sig att av dessa 39 individer hade ytterligare 20 studenter tagit examen, men hade haft en eller flera kurser oavklarade på själva examensdagen och därför sällats bort från listan. Klasslistorna innehöll namn på studenterna samt deras personnummer, en kombination som gjorde det möjligt att söka personen via webbsidan Ratsit (www.ratsit.se) och där även finna telefonnummer registrerade på personen. I de fall individen inte hade ett telefonnummer registrerat, eller ej svarat, har de kunnat spåras med hjälp av adress och sociala medier. Då denna sökmätod inte ansetts vara helt träffsäker har flera personer med samma namn och liknande bostadsort kontaktats för att säkerställa att den rätta personen kunnat nås.

Första kontakten togs i april 2017, de som ej svarade kontaktades åter i maj och de som var fortsatt oanträffbara kontaktades återigen i augusti samma år via telefon. Vidare togs kontakt med det aktuella lärosätet gällande mailadresser till de som inte visat sig kontaktbara vid tidigare försök, dock visade sig dessa försök vara fruktlösa. Resultatet av ansträngningarna beskrivs i tabell 4.5.1.

4.5 Bortfallsanalys

Före detta studenter som vid kontakt uppgav sig inneha en sjökaptensexamen, men ej haft fulltaliga poäng på Ladok på examensdagen, samt en student som avlidit sällades bort. Av resterande individer var 67 % intresserade av att ställa upp på intervju. Anmärkningsvärt var att av de före detta studenterna som var anträffningsbara, och som ej tagit examen, ställde alla upp på att bli intervjuade. Då en före detta student avlidit var ursprungligen sammanlagt 38 individer av intresse för undersökningen. Av denna grupp misslyckades slutligen alla kontaktförsök till sex individer, antingen på grund av

att kontaktuppgifter ej fanns tillgängliga online eller att de ej återkopplade efter kontaktförsök.

För att undersöka huruvida stickprovet var representativt för totalpopulationen ställdes de två grupperna mot varandra och det externa bortfallet undersöktes (Rosengren & Arvidsson 2002). Bortfallsgruppen undersöktes på liknande sätt och resultatet presenteras i nedanstående figurer. Då bortfallet endast bestod av sex individer stod varje individ för en ansenlig påverkan av resultatet. Bortfallet skiljer sig till viss del från stickprovet, samt klassen i övrigt, i det att det enbart består av män och att åldersgruppernas fördelning var något förskjutna. Dock berodde detta snarare på trubbigheten i åldersindelningen och den mindre storleken på gruppen som undersöktes än andra faktorer.

Tabell 4.5.1 - Underlag för urval

Totalpopulation	70
Examen enligt Ladok	31
Resterande population	39
av vilka;	
Examen enligt egen utsaga	20
Avliden	1
Ej anträffbar via telefon/sociala medier/mail	1
Ej svarat på kontakt	5
Tackat ja till intervju	12

Tabell 4.5.2 - Demografisk jämförelse mellan stickprov och ursprungsklass

Stickprov				Ursprungsklass 2012		
Ålder		Kön		Ålder		Kön
20-25	75%	Man	92%	20-25	79%	Man
26-35	17%	Kvinna	8%	26-35	17%	Kvinna
36+	8%			36+	4%	

Tabell 4.5.3 - Demografisk jämförelse mellan stickprov och bortfall

Stickprov				Bortfall		
Ålder		Kön		Ålder		Kön
20-25	75%	Man	92%	20-25	67%	Man
26-35	17%	Kvinna	8%	26-35	33%	Kvinna
35+	8%			35+	0%	

4.6 Etik

Arbetet uppfyller Vetenskapsrådets rekommendationer om etiska regler och ställningstagande som skall följas, både gällande informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekraven samt behandling av personuppgifter. Detta säkerställdes genom att inför varje intervju informera deltagaren om arbetets syfte, samt klagjordes att respondenten hade självbestämmande gällande beslutet att avbryta eller fortsätta intervjun. Vidare informerades om rätten till anonymitet samt att informationen behandlas med konfidentialitet (Vetenskapsrådet 2002). Utöver detta informerades deltagarna om rätten att ta del av arbetet efter publikation.

5 Resultat

I följande kapitel presenteras data som samlats in från de utförda intervjuerna. Resultatet presenteras baserat kring de sex teman som beskrevs tidigare i arbetet; Studentens personliga bakgrund, Anknytning till sjöfartsyirket, Utbildningen, Socialt nät under studietiden, Praktiken samt Framtidsstro. För att säkerställa anonymitet för respondenterna benämns de härnäst med en tilldelad bokstav mellan A-L. Där ord som ej lämpar sig i text använts har det ersatts med [kraftuttryck].

5.1 Studentens personliga bakgrund

Respondenternas nationalitet var mycket homogen, 100% identifierade sig som svenskar dock uppgav en respondent ett blandat ursprung, vilket stämmer väl överens med SCB:s statistik från 2016. Enligt samma statistik är dessutom hela 94% av svenska sjöbefäl män, vilket överensstämde väl med undersökningen där 92% av respondenterna uppgav sig vara män. Respondenternas ursprung var även jämnt fördelade över Sverige. De kommer från Skåne i söder till Hälsingland i norr, från städer och landsbygd samt från både ost- och västkust. När det gäller högsta utbildningsnivå innan studierna inleddes hade 75% av respondenterna enbart en gymnasieexamen medan 25% hade avslutat gymnasiestudier samt enstaka högskolekurser. Studieavhoppen skedde under tidsspannet 4 veckor - 2 år efter kursstart.

Tidigare forskning menar att förväntningar och press från familj/vänner/samhälle kan leda till att en person påbörjar en utbildning som senare visar sig olämplig för studenten och därmed leder till avhopp. Dessa är internationella undersökningar och intressant nog verkar ingen av våra respondenter känt av denna press från omgivningen. En av respondenterna uttryckte sig på följande sätt;

Nej jag kände ingen press alls från omgivningen. Om det var någon press var det bara från mig själv, men knappt det heller. Men omgivningen var det inget.

Jag har ju varit en del i andra länder och man märker att där är mer inrutat vad man ska göra. Att man går i grundskolan och sedan går man på universitet och sedan skaffar man ett jobb. Jag hade nog egentligen inte velat att det var så, men i vissa stunder kunde man känna att det hade varit skönt med lite struktur. Den där förväntan, det här ska du göra, så man vet vad man ska göra. Men samtidigt, att komma från det här sättet att leva som vi har i Sverige till att ha det så hade jag nog blivit galen av ändå. (Respondent H)

En återkommande kommentar var att föräldrarnas önskan inte bestod i att deras son/dotter uppnådde en examen, utan att de skulle vara lyckliga i livet. Andra kommentarer var;

Ja jag vet inte, jag har alltid varit ganska fri att välja vad jag vill göra så jag har inte haft några förväntningar. (Respondent A)

De (Familj) hade nog förväntat sig att jag skulle vara där längre än vad jag var, men det var inga krav så skulle jag inte säga. (...) De är glada om jag är glad. (Respondent L)

En högskoleexamen var inte viktigt i sig för den absoluta majoriteten av respondenternas familjer, däremot fanns en uppmuntrande attityd till utbildning.

Mina föräldrar har väl liksom alltid tyckt att det är bra att utbilda sig. (Respondent C)

Föräldrarnas egna arbeten hade ingen uppenbar påverkan på deras attityd till barnens utbildning, utan de uppfattades genomgående som stödjande av sina barn.

5.2 Anknytning till sjöfartyrket

Endast en respondent bekräftade att sjömansyrket var ett vanligt yrke där denne växte upp. Däremot fanns det i bakgrunden hos hälften av respondenterna en avlägsen släkting, eller vän till familjen, som hade seglat till sjöss tidigare och deras berättelser hade influerat den framtida studenten.

Pappas kompis, det här var ju när jag var 8,9,10 år, han var väldigt romantiserande. Han är väldigt bra på att berätta historier, han blev journalist senare. Så han hade ju en väldigt romantiserande bild av alla äventyr, och du vet det var ju lite för oss som var barn. Så hans attityd, det var ett ljust minne, en äventyrstid. (Respondent H)

Men även hos de utan en personlig anknytning till sjömanslivet fanns ofta en romantiserad bild av livet till sjöss.

Visst man tänkte ju se världen och allt det där. Det var väl lite romantiserat om man säger. (Respondent D)

Dels fanns där en uppmålad bild av att se världen, långa ledigheter och dels har tillgång till egen fritidsbåt haft betydelse. 50 % svarar att genom ha haft tillgång till egen fritidsbåt tidigare i livet har de fått upp ögonen för sjöfart och därifrån uppstod intresset för sjömansyrket. Båten har gett upphov till en känsla av frihet och äventyr på samma sätt som historierna från äldre släktingar och familjevänner gett andra respondenter.

5.3 Utbildningen

Det visar sig ibland att en utbildning inte uppfyller studentens förväntningar, detta kan bero på flera anledningar, exempelvis att studietakten är för hög/låg, kursplanen överensstämmer inte med studentens förväntningar eller att själva utbildningen inte håller den förväntade kvaliteten. Dessutom har en del studenter även sökt till andra utbildningar, eller utbildningar på annan studieort, och om de lyckas bli antagna där som reserv byter de utbildning. I det aktuella urvalet av studenter hade 100% av respondenterna valt sjökaptensprogrammet som förstahandsval när de sökte in, av dessa hade dessutom 84% sjökaptensprogrammet som enda val. Av de övriga respondenterna hade 8% även sökt sjöingenjörsprogrammet, men då i andrahand och resterande 8% hade ett annat andrahandsval utöver sjöfartsutbildningarna. Sjökaptenprogrammet finns endast på två orter i Sverige, Kalmar och Göteborg med ännu ett svenskspråkigt lärosäte på Åland. Av samtliga sökanden blev 75% antagna på den studieort de angett som förstahandsval, dock var det ingen som uppgav att val av studieort var något avgörande för huruvida de avbröt sina studier. Sjökaptenprogrammet i Kalmar ansågs även hålla hög kvalitet, både pedagogiskt samt läromässigt. Endast en respondent, 8%, uppgav att just studierna var anledningen till att denne avbröt utbildningen och 16% angav att problem med studierna hade spelat in i beslutet att hoppa av programmet. Studieproblemen uppstod istället på grund av utomstående faktorer såsom psykisk ohälsa, dödsfall i familjen eller avstängning, vilka sedan även påverkade deras liv på ett mer allmänt plan. Varken studietakten eller innehållet i kursplanen var ett problem för 92% av de intervjuade, utbildningen beskrivs även genomgående som en praktisk utbildning, vilket alla respondenter förutom en uppgav passar dem bäst.

5.4 Socialt nät under utbildningen

En respondent uppgav att ett dåligt socialt nätverk delvis låg till grund för dennes avhopp. Själv beskriver (Respondent B) den sociala situationen på följande sätt;

De var jävligt trevliga alltså men... jag gick igenom en väldigt svår depression just när jag började utbildningen så jag hade väldigt svårt att anknäta till andra

Övriga respondenter beskriver genomgående att det fanns en stark klassgemenskap och att det var primärt genom studierna de träffade vänner, ett flertal har dessutom fortfarande kontakt med före detta klasskamrater. Ett starkt socialt nätverk verkar även ha varit en skyddande faktor för studenter att fortsätta sina studier. (Respondent A) säger;

Jag tyckte det var riktigt nice, det var därför jag stannade så länge från första början, innan jag hoppade av.

En kommentar som även delades av två andra respondenter vilka kände att en stark gemenskap bidrog till fördröjt studieavhopp.

5.5 Praktiken

Praktikperioden är en väsentlig del av sjökaptensutbildningen och dessutom en viktig faktor i hur denna utbildning skiljer sig från majoriteten av andra universitetsutbildningar i Sverige. Av alla intervjuade hade 75% varit ute på praktik innan studieavhoppet och i snitt hunnit praktisera på 2,5 fartyg/elev. Praktiken har visat sig vara stötestenen där man kommit fram till ett beslut gällande valet att fortsätta eller avbryta studierna. Tiden ombord är en möjlighet att få uppleva yrket på ett praktiskt plan och inte bara rent teoretiskt. Det är även här som de fantasier man härbärgerat visar sig vara sanna eller ej och studenten kommer till insikt om hur verkligheten ombord ter sig. Hälften av de studenter som genomförde minst en praktikperiod menar att praktikplacering är en avgörande faktor för valet att fortsätta studierna efteråt, medan den andra hälften inte ansåg att placeringen hade någon betydelse. Svaret berodde i hög grad på hur respondenten resonerade kring frågan. De som utgick från sig själva och sin egen situation svarade i högre grad att placeringen inte skulle gjort någon skillnad medan de som resonerade utifrån ett allmänt perspektiv var mer benägna att anse att praktikplacering spelade roll i beslutet. På frågan "Hur stor påverkan har praktikplacering för valet att fortsätta/avbryta utbildningen?" gavs följande svar från en respondent från vardera åsiktsläger.

(Respondent H) anser att praktikplacering spelar en stor roll;

Det är klart om man inte trivs, om man inte blir stimulerad socialt, då är det klart man ifrågasätter om det är något man alls vill hålla på med.

medan (Respondent D) är av en annan åsikt:

Ingenting skulle jag vilja påstå, inte stort i alla fall. Visst det fanns ju en del [Kraftuttryck] personer ombord, men det gör det ju på alla arbetsplatser.

Överlag ansåg respondenterna att besättningsmedlemmarna hade behandlat dem med respekt och varit engagerade i deras lärande. Det fanns nästan alltid någon ombord att ty till, även om man inte trivdes med övrig besättning. Kvaliteten på handledningen har upplevts som godtycklig, även ombord samma fartyg beroende på vem som för tillfället

varit ansvarig handledare. Respondenterna uppgav även att de anpassade sig efter rådande förhållanden ombord och accepterade de villkor som gavs även om dessa gick stick i stäv med de rättigheter studenterna egentligen hade rätt till. Det fanns en viss upplevelse av att somliga besättningsmedlemmar ombord var trötta på elever och man anpassade sig även här genom att undvika dessa personer, även om det handlade om handledare. Detta för att omgärda sig med mer positivt inställda människor.

Respondenterna uppger också att de kände sig väl förberedda från skolan innan praktikperioden påbörjades. De hade en god grund att stå på och utvecklas vidare från. Överlag upplevdes praktiken som välplanerad. Den första praktikperioden uppfattades ligga rätt i tiden rent studiemässigt, samt i längd. Däremot framfördes idéer om hur nästkommande praktikperioder skulle kunna justeras för att få ut så mycket av tiden som möjligt. En lång praktikperiod i sig ansågs inte vara ett problem utan den sociala situationen ombord hade en större inverkan på hur praktikperioden upplevdes. De fartyg med lite social interaktion ansågs vara ett större problem än de fartyg med god stämning och sammanhållning ombord, oberoende av tidslängd och arbetsuppgifter ombord. Studenternas egna förväntningar på tiden ombord stämde överlag väl överens med hur verkligheten såg ut och de upplevde även att arbetsboken var väl anpassad till arbetsuppgifterna ombord. Arbetsboken sågs även som ett nyttigt hjälpmedel vilken styrde riktningen på lärandet. Trots en medvetenhet om arbetets natur uppfattades arbetsuppgifterna och tiden ombord som långtråkigt och ibland ensamt, detta till en högre grad än förväntat. Tiden ombord beskrivs som en tid till eftertanke och reflektion.

5.6 Framtidstro

Endast en respondent hade upplevelsen av att arbetsmarknaden såg god ut för svenska befäl, övriga respondenter upplevde istället framtiden som mörkare. Däremot ansåg sig alla ha goda möjligheter till att själva få jobb efter examen. (Respondent A) berättar;

Jag kände att den var ganska dålig. De pratade väldigt mycket, där jag var i alla fall, att det var svårt att få jobb. Eller att det blir svårare och svårare i alla fall. Att det blir mer och mer från andra länder, fattiga länder. Detta var redan 2012.

Möjligheten att få jobb som styrman upplevdes som begränsad av 92%. De ansåg att färja och kryssningsfartyg var de enda rimliga alternativen. Även alternativet styrman på färja upplevdes som begränsat, utan det var som matros man hade en chans till arbete. Anledningarna till de dåliga utsikterna uppgavs vara en svag marknad samt konkurrens från låglönelationer. Den respondent som istället upplevde arbetsmarknaden som god upplevde sig själv som ej vidare insatt i frågan och var också en av de som hoppade av tidigast. Omgivningen i form av familj och vänner upplevdes genomgående som stöttande av en karriär till sjöss. Två av de intervjuade uppgav att det även fanns inslag av negativa känslor från framförallt föräldrar, som ansåg att tiden borta var lång, men på det stora hela var de positivt inställda till deras barns yrkesval. En respondent tog även upp ämnet partner och egen familj i framtiden och tillstod där att respondenten förväntade sig att problem kunde uppstå om denne hade fortsatt med sina studier och senare arbetat till sjöss.

6 Diskussion

Syftet med denna studie var att kartlägga de problemområden som leder till studentavhopp från sjökaptensprogrammet, samt undersöka huruvida anledningarna skiljer sig från tidigare forskning inom ämnet. Särskilt fokus lades på praktikens inverkan på beslut om avhopp. Resultaten från de sex temana som varit centrala i detta arbete kommer i följande kapitel diskuteras samt ställas i jämförelse med tidigare forskning inom området. Metodval kommer likaså analyseras för att undersöka om den valda metoden var bäst lämpad för detta arbete.

6.1 Resultatdiskussion

Resultatet visar att stickprovet stämde väl överens både etniskt samt ålders- och könsmässigt med totalpopulationen av de antagna studenterna ingångsåret 2012. Deras tidigare akademiska prestationer låg på en någorlunda jämbördig nivå, gymnasieexamen samt enstaka högskolekurser för ett fåtal studenter. Inte heller kunde ett mönster skönjas när det gällde geografiskt ursprung eller socioekonomisk status i familjen. Studenterna var spridda över hela landet, dock utan representation från norra Norrland och kom från varierande bakgrunder, alltifrån fosterhem och arbetarklasshem till övre medelklasshem, något som stämmer väl överens med prognosen som Arbetsförmedlingen framställt (Arbetsförmedlingen 2011).

Under intervjun fanns möjlighet att med egna ord beskriva orsakerna till studieavbrottet och de vanligaste skälen som uppgavs var personliga problem som av olika anledningar omöjliggjorde fortsatta studier, samt att de inte ansåg att studierna var så intressanta som förväntat. Det var en kombination av personliga omständigheter som till slut ledde till att en personlig gräns nåddes. Studenten kunde hantera en viss mängd negativa faktorer men när flera faktorer hopade sig och bördan ökades, så blev dessa till slut övermäktiga och studenten valde att hoppa av utbildningen.

Äldre liksom nyare forskning inom forskningsområdet visar överlag på homogena resultat, trots det märks det ändå en skillnad från den tidigare forskningen från 70-talet. Nyare forskning indikerar att orsaker till studieavhopp diversifierats och betydelsen av olika faktorer skiftat i tyngd (Tinto 1975; Eriksson 2012; Larsen et al. 2013). Sällan kunde en enda orsak identifieras som helt avgörande för beslutet. De föreställningar som fanns före studierna har kommit på skam och även om studenten hade en rimlig föreställning om yrket, dock romantiserad i olika utsträckning, var verkligheten för annorlunda för att kunna motivera sig att fortsätta.

Praktiken beskrivs ofta som den utlösande faktorn till beslutet om avhopp. Här har chansen äntligen kommit för att få uppleva sjömanslivet rent praktiskt och den har ibland misslyckats till att leva upp till studentens förväntningar. Arbetsuppgifterna upplevdes som enformiga, eller oinspirerande. Inte sällan har detta dessutom upplevts i kombination med dålig handledning, även om så inte alltid varit fallet. En negativ attityd till möjligheterna att få jobb till sjöss efter examen, från besättningsens sida, har förstärkt känslan av att utbildningen inte passar studenten. Detta stämmer in med Gekaras forskning som beskriver att avhopp från sjöfartsutbildningar beror på konkurrens från låglöneländer (2009). En känsla av uppgivenhet inför möjligheten att själv få jobb upplevdes av de med måttligt intresse för sjöfart från början. De intervjuade ansåg vidare att en sjökaptensexamen var bättre än ingen examen men i övrigt var den inte användbar i något annat sammanhang annat än just till sjöss.

Enligt Tinto är det sociala nätverket av jämbördig betydelse som studieresultat när det gäller en students val att avbryta eller fortsätta sina studier (1975). Detta stämde inte in med undersökningens resultat. Alla respondenter, förutom en, kände sig nöjda med hur deras sociala situation såg ut och det visade sig istället att en stark gemenskap bidrog till en fördröjning av studieavhoppet. Det var svårare att avbryta sina studier, som studenterna av olika anledningar inte trivdes så bra med, när de trivdes så väl med sitt sociala umgänge. Många hade flyttat till staden för studiernas skull och hade en mycket begränsad, eller ingen, umgängeskrets utanför klassen. Att avbryta sina studier skulle betyda ett uppbrott i livet då man skulle bli tvungen att söka en ny väg i livet, förlora den gemenskap som fanns, finna nytt boende och eventuellt flytta från staden. Att en god gemenskap verkar skyddande stämmer överens till viss del med tidigare forskning av Andersson et al. som menar att de vanligaste förklaringarna till studieavhopp beror på emotionella och sociala orsaker (2009). Studieavhopp från universitetet under det första året karaktäriseras av psykisk ohälsa, stress och ensamhet, medan bortfall under det andra året hör samman med första årets akademiska misslyckande samt psykisk ohälsa.

Tidigare forskning har även fokuserat mycket på individens bakgrund (Tinto 1975; Larsen et al. 2013). Undersökningen visar på motsatta resultat från Tintos och Larsen et al:s forskning gällande förväntningarna från en persons omgivning. Press från familj eller samhälle i övrigt har i detta arbete inte visat sig ha någon betydelse för studentens beslutsfattande. En förklaring som framförts till detta har varit den svenska kulturen och det svenska samhällets synsätt på individens möjlighet att själv välja framtid. Särskilt den teoretiska pressen från samhället har inte uppfattats av våra respondenter i någon omfattning. Däremot fanns en antydning till oro för studenterna att se vänner gå vidare i livet medan de själva stod stilla och därför påbörjades en universitetsutbildning. Denna känsla fanns framförallt hos studenter som börjat studera en kort tid efter gymnasieexamen. Av de tre kategorierna samhälle, familj och vänner som kunde tänkas influera studenten var det vännerna som hade störst inverkan på respondenterna kring deras egna val och åsikter. Familjen däremot upplevdes huvudsakligen som stöttande, eller så kände studenterna att oavsett eventuella åsikter så var det upp till individen att själv bestämma över sitt yrkesval och i förlängningen sitt framtida liv.

6.2 Metoddiskussion

För att uppnå en djupare förståelse för de individuella förutsättningar och orsaker som visat sig vara avgörande för beslutet om kursändring i en students liv har en kvalitativ undersökningsmetod valts, istället för en kvantitativ, vilken dels tar hänsyn till att en händelse är beroende av en mängd olika omständigheter samt ger en möjlighet att vidare undersöka oväntade svar. Underlaget av tolv respondenter gjorde att semistrukturerade intervjuer lämpade sig väl för ämnet. Eftersom arbetet är uppbyggt kring sex teman ansågs just semistrukturerade intervjuer vara bättre än ostrukturerade eller strukturerade intervjuer då möjligheten fanns för respondenterna att själva kunna beskriva sina upplevelser, samtidigt som samtliga teman kunde täckas med hjälp av förberedda frågor som alla intervjuade fått besvara.

Eftersom storleken på populationen var relativt liten önskades ursprungligen att göra en totalundersökning då en sådan ger ett mycket tillförlitligt resultat. På grund av svårigheter att nå alla individer av intresse tvingades undersökningen istället att använda sig av ett stickprov som var representativt för totalpopulationen. Den uppfattning som

litteraturen givit är att risken med användandet av en kvantitativ metod är att den är alldeles för inflexibel för att kunna beskriva de mångfacetterade anledningar vilka tillsammans påverkar beslutsprocessen hos individerna i gruppen (Holme & Solvang 1996; Rosengren & Arvidsson 2002; Turén 2007). Om en större urvalsgrupp använts skulle det troligen lämpa sig bättre med en kvantitativ metod, eventuellt kombinerat med en kvalitativ.

När kontakt togs med de före detta studenter som saknades från listan över examinerade sjökaptensstudenter uppgav 20 individer att de i själva verket hade tagit examen och exkluderades därmed från arbetet. Allt eftersom arbetet fortskred blev det uppenbart att det kan finnas fler alternativ till orsakerna bakom varför dessa personer ansåg sig klara med sin utbildning. Förförståelsen var alltså inte fullständig från början av studien och mer information skulle kunnat erhållas vid en mer ingående undersökning av varför en student ansåg sig färdig med studierna. Dock fokuserade denna undersökning på de som själva ansåg sig avslutat sin utbildning i förtid, avhoppare, vilket betyder att det är oklart hur relevanta svaren från de 20 individerna hade varit. Genom det metodval som använts har ett detaljrikt material kunnat samlas in, dock endast för den undersökta gruppen och materialet behöver därmed inte nödvändigtvis vara representativt för en större population. Då resultatet i denna undersökning på många områden stämmer väl överens med tidigare forskning har metodvalet ändå lyckats fånga upp de faktorer som sedan tidigare anses spela roll för ämnet.

6.3 Förslag på vidare forskning

Tidigare forskning inom området identifierar yttre press från familj som en viktig faktor för huruvida en student upplever studieframgång eller ej (Tinto, 1975). Från intervjuerna framkom att denna faktor verkade nästan irrelevant för respondenterna och detta identifierades även som något specifikt svenskt. För att få en utökad förståelse för denna anomali skulle vidare forskning av skillnader i uppfostran och familjeförväntningar mellan länder och/eller kulturer vara av intresse. Eventuellt skulle vidare studier kunna ge en fördjupad bild av studenters motivation i olika länder. För att få en rättvisare bild av hur studenter uppfattar denna press hade det varit av intresse att undersöka grupper av studenter som både avbrutit och fullföljt sina studier då en jämförelse kan göras mellan de båda, både i Sverige och utomlands.

Referenser

- Adamic, Lada. & Filiz, Ismail Onur. (2016). Do jobs run in families?. *Facebook research* [Blogg]. 2016-03-17. <https://research.fb.com/do-jobs-run-in-families/> [Hämtad 2017-12-14]
- Andersson, Claes., Johansson, Kent O., Berglund, Mats. & Öjehagen, Agneta. (2009). Stress and hazardous alcohol use: Associations with early dropout from university. *Scandinavian Journal of Public Health*, vol 37, ss. 713-719.
- Andersson, Jenny. (2013). *Sveriges förenade studentkårer om syftet med högre utbildning*. Stockholm: Sveriges förenade studentkårer.
- Andersson, Staffan. (2016-05-12). *Här hoppar flest av*. Tillgänglig: <http://allastudier.se/tips-o-fakta/3183-h%C3%A4r-hoppar-flest-av/> [2016-03-26]
- Basak, Sujit Kumar. (2017). A Framework on the Factors Affecting to Implement Maritime Education and Training System in Educational Institutions: A Review of the Literature. *Procedia Engineering*, vol. 194, ss 345-350.
- Carlhed, Carina. (2007). Grusade förhoppningar eller lyckade nyorienteringar? Högstudenter ändrade studieplaner och avhopp inom högre utbildning 1977-2007. [Elektronisk]. *9th Annual Conference Hawaii International Conference on Education*. Honolulu, USA 4-7 Januari. Tillgänglig: <http://www.skeptron.uu.se/proj/grusade/Carlhed-grusade.pdf> [2017-01-17]
- Danielsson, Ida. & Skoog, Sandra. (2015). *Varför hoppar man av? En kvalitativ studie om åtta universitetsstudenters upplevelser om varför de tog beslutet om att avsluta sina studier innan examen*. Examensarbete, Avdelningen för utbildningsvetenskap. Sundsvall: Mittuniversitetet.
- Ek, Oskar. & Nilsson, Niklas. (2012). *Styrmanstyrket - Förväntan kontra verkligheten*. Examensarbete, Sjöfartshögskolan. Kalmar: Linnéuniversitetet.
- Eriksson, Lena. (2012). *Orsaker till studieavbrott – en översikt över resultaten av två enkätundersökningar*. [Elektronisk] PM. Stockholm, Högstudenterverket. Tillgänglig: <http://www.uka.se/download/18.12f25798156a345894e2d80/1487841933126/79-8-h%C3%B6gstudenter-standig-forandring.pdf> [2017-03-21]
- Gekara, Victor. (2009). Understanding attrition in UK maritime education and training. *Globalisation, Societies and Education*, vol. 7, ss 217-232.
- Higher Education Funding Council for England, HEFCE (2017). *Non-continuation: trends and profiles*. [Elektronisk] Rapport. Bristol, HEFCE. Tillgänglig: <http://www.hefce.ac.uk/analysis/ncr/> [2017-12-15]
- Holme, IM. & Solvang, BK. (1996). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Oslo: TANO A.S
- Jonsson, Carina. (2011). *Arbetsmarknadsutsikter Sjöfart 2012*. [Elektronisk] Prognos. Stockholm, Arbetsförmedlingen. Tillgänglig:

https://www.arbetsformedlingen.se/download/18.6880a4dd130790d556980003340/1401114771068/Sjofart_prognos_v11.pdf [2017-03-24]

Kajiser, Ingrid. (2005). *Kvinnliga sjömän - finns dom?: en samtidsdokumentation*. Stockholm: Statens maritima museer.

Larsen, Michael Sögaard. Kornbeck, Kasper Pihl. Kristensen, Rune. Larsen, Marlene Rode. & Sommersel, Hanna Björnøy. (2013). Dropout Phenomena at Universities: What is Dropout? Why does Dropout Occur? What Can be Done by the Universities to Prevent or Reduce it?. *Clearinghouse forskningsserien. vol. 15*. Köpenhamn: Danish Clearinghouse for educational research.

Patel, Runa. & Davidson, Bo. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur AB

Rienecker, Lotte. & Jörgensen Stray, Peter. (2014). *Att skriva en bra uppsats*. 3. uppl. Stockholm: Liber AB

Rosengren, Karl Erik. & Arvidsson, Peter. (2002). *Sociologisk metodik*. 5. uppl. Malmö: Liber AB

Statistiska Centralbyrån, SCB (2016). *Yrkesregistret med yrkesstatistik 2016*. [Elektronisk] Rapport, Stockholm, SCB. Tillgänglig: http://www.scb.se/contentassets/ae540cb0a7a0409fa223ca872f68fe90/am0208_2016a01_sm_am33sm1801.pdf [2018-03-07]

Skoglund, Christer. (2012-11-21). *Hermeneutik i praktiken*. [Lärobjekt]. Tillgänglig: http://www.c-skoglund.se/Crister_Skoglund/Egna_Texter/Poster/2012/11/21_Hermeneutik_i_praktiken_files/Hermeneutik%20i%20praktiken.pdf [2018-03-01]

Tito, Vincent. (1975). Dropout from Higher Education: A Theoretical Synthesis of Recent Research. *Review of Educational Research Winter 1975*, vol. 45, ss 89-125.

Thurén, Torsten. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber AB

Universitets- och högskolerådet, UHR. (2017) *Fler utbildningar men färre sökande till högskolan*. [Elektronisk] Pressmeddelande. Stockholm, UHR. Tillgänglig: <https://www.uhr.se/om-uhr/nyheter/pressmeddelanden/2017/flu-utbildningar-men-farre-sokande-till-hogskolan/> [2018-04-22]

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilaga 1.

Intervjuguide

I - Studentens personliga bakgrund

- Ålder
- Kön
- Etnicitet
- Var är du uppväxt?
- Är sjömansyrket ett ovanligt yrkesval där du växte upp?
- Vilken utbildningsnivå var den högsta du uppnått innan du började på Sjöfartshögskolan? Vilken inriktning hade den?
- Vilka är dina föräldrars yrken? Hur ser du på dessa?
- Vilka förväntningar hade din familj och vänner på dina studier? Är det viktigt med en högskoleexamen?

II - Anknytning till sjöfartsyrket

- Hur kom intresset för sjöfart och att arbeta till sjöss?
- Hade du några fantasier om hur livet till sjöss skulle te sig innan du sökte in?
 - Hur överensstämde dessa fantasier med verkligheten?
- Finns det släkt och/eller vänner som jobbar till sjöss?
 - Befattning?
 - Vilken attityd till sitt yrke har de?

III - Utbildningen

- Sökte du andra utbildningar samtidigt som sjökaptensprogrammet?
- Isåfall; Var sjökaptensprogrammet ditt förstahandsval?
- Var Kalmar ditt förstahandsval som studieort? Berätta mer...
- Har du studerat något annat innan eller efter studieavbrottet? Isåfall; vad skiljer sig från sjökaptensutbildningen?
- Vilken typ av lärande passar dig bäst? Mycket självstudier eller mer praktiskt lärande?
- Överensstämde kursplanen med dina förväntningar på utbildningen?

IV - Socialt nät under studietiden

- Kände du gemenskap med andra på utbildningen?
- Hur såg din fritid ut?
- Hur lärde du känna andra? Träning, hobbies etc.
- Var du nöjd med hur ditt sociala nätverk såg ut?

V - Praktiken

Hur många fartyg har du varit elev ombord på?

- Hur väl smälte du in med besättningen?
 - Blev du behandlad med respekt?
- Vilken syn hade besättningen ombord på studenter?
 - Respekterade man studentens rättigheter, t.ex lediga söndagar?
- Matchade arbetet ombord skolans förväntningar?
- Matchade arbetet ombord dina förväntningar?
- Hur upplevde du längden av praktikperioden?

- Hur stor påverkan har praktikplacering för valet att fortsätta/avbryta utbildningen?
- Tycker du att praktiken är förlagd på ett optimalt sätt?
- Var du tillräckligt förberedd från skolan inför din praktik?

VI - Framtidstro

- Hur upplever du arbetsmarknaden för svenska befäl?
- Hur såg du på möjligheten att själv få jobb i framtiden?
- Vilka åsikter hade familj och vänner iland angående din framtida karriär?
- Vilken nytta ser du med en sjökaptensexamen?
- Har du någon gång efteråt ångrat ditt beslut att avbryta sjökaptensutbildningen?
- Vad gör du nu?

Övrigt

- Hur skulle du själv beskriva den utlösande faktorn till studieavbrottet?
- Fanns en tydligt utlösande faktor?
Kan du berätta mer om...
- Semistruktur (Större frågeområden, personligt, naturligt, person själv få styra).
 - Berätta hur...
 - Hur mena du med...
 - Kan du ge exempel....
 - Kan du berätta mer om...
 - Hur känner du att...